

Faktileht

Riigikogu Kantselei majandus- ja sotsiaalinfoosakond • • •

Nr 1/2006 • majandus – riigieelarve tulud, majanduskasv, väliskaubandus

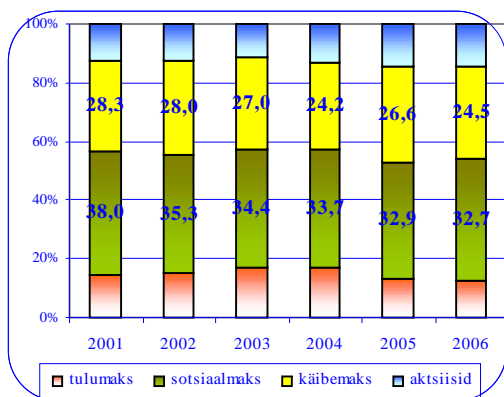
Lugupeetud Faktilehe lugeja!

Käesolev Faktileht käsitleb majandusarengu keskseid valdkondi: riigieelarve tulusid, majanduskasvu ning väliskaubanduse trende. Kui Te soovite kommenteerida või teha Faktilehele ettepanekuid, võtame need tänuga vastu aadressil msi@riigikogu.ee.

• Riigieelarve tulud

Suurema osa Eesti riigieelarve tuludest moodustavad maksud. Enim laekub sotsiaalmaksu (joonis 1), viimaseil aastail on selle osatähtsus küll veidi vähenenud. Näiteks moodustas 2001. aastal laekunud sotsiaalmaks kogutulust 38%, 2005. aastal 32,9%.

Joonis 1. Tulude struktuur 2001–2006

Allikas: Riigieelarve

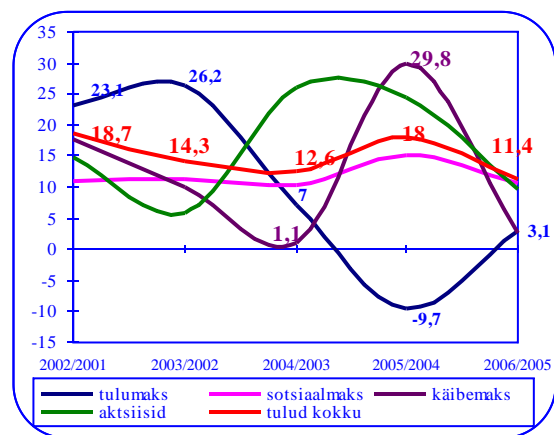
Teisel kohal on käibemaksu laekumine, mis moodustas 2005. aastal riigieelarve tuludest veidi rohkem kui veerandi. Aktsiisimaksud andsid 2005. aastal 11,8% riigieelarve tuludest. Mootorikütuse aktsiis moodustas 2002. aastal 46,2% ja 2005. aastal 51,3% kõigist aktsiisimaksudena laekunud tuludest.

Tulumaksust (füüsilise ja juriidilise isiku) laekunud tulude osatähtsus riigieelarve tuludes on viimaseil aastail pidevalt vähenenud: oli 2001. aastal 13% ja 2005. aastal 10,6%. Kuigi Eesti

maksusüsteem on viimaseil aastail olnud üsna stabiilne, on eelarvetuludes laekunud maksude kasvutempo ebahühtlane.

Näiteks kasvas tulumaksudest laekunud eelarvetulu 2002. aastal 2001. aastaga võrreldes 23,1% (joonis 2), 2006. aasta eelarve kohaselt on oodatav kasv üksnes 3,1%. Samal ajal on aktsiisimaksudest laekunud tulude aastane juurdekasv olnud kõikum: 2002. aastal suurenesid aktsiisimaksudest laekunud tulud 2001. aastaga võrreldes 14,7%, 2004. aastal 2003. aastaga võrreldes 26%. Eelarvetulud tervikuna suurenesid samal ajal ainult 12,6%. Mainitud tendents on täheldatav ka käibemaksust laekunud tulude puhul: 2002. aastal suurenes käibemaksust laekunud tulu 2001. aastaga võrreldes 17,7%, 2005. aastal 2004. aastaga võrreldes 29,8%.

Joonis 2. Tulude muutus eelmise aastaga võrreldes (%)

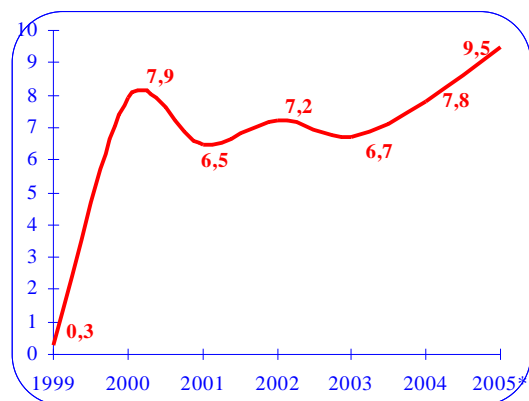

Allikas: Riigieelarve

● Majanduskasv

2005. aasta majanduskasv ulatus 9,5%-ni, see on 1,7 protsendipunkti võrra suurem 2004. aasta keskmisest kasvust (joonis 3).

Joonis 3. Sisemajanduse kogutoodangu (SKT) kasv (%)

* Täpsed andmed avaldatakse 2006. aasta juunis
Allikas: Statistikaamet

Millel põhineb meie majanduskasv? Kas tööpoolest üksnes eratarbimisel?

Majandusharuti on lisandväärtuses aasta-aastalt suurenenud töötlevas tööstuses loodud lisandväärtuse osatähtsus: 1999. aastal moodustas see kogu aasta lisandväärtusest 15,1%, 2005. aasta üheksa kuu lisandväärtusest juba 18,5%. Suurenenud on ka ehituse, hulgi- ja jaekaubanduse ning hotellide ja restoranide osa kogu lisandväärtuses. Samal ajal on vähenenud põllumajanduse, kalanduse, kinnisvara, rentimise ja äri ning avaliku halduse jms osa. Eeltoodust nähtub, et loodud lisandväärtuse järgi on majanduskasvu enim soodustanud töötleva tööstuse areng.

Kui vaadelda SKT trendi tarbimise meetodil arvutatud komponentide lõikes, siis on suurim osa eratarbimiskulutustel (tabel 1). Eratarbimiskulutused sisaldavad nii ostukaupu ja teenuseid kui ka tooteid enda tarbeks. 1996. aastal moodustasid eratarbimiskulud SKT-st 58,2% ja 2004. aastal 54,3%, 2005. aasta üheksa kuu SKT-st 51% ja 2004. aasta üheksa kuu SKT-st 53,1%. Eeltoodust nähtub, et eratarbimiskulutuste osa on aasta-aastalt vähenenud. Möödunud aasta majanduskasvu toetas eelkõige kaupade ja teenuste ekspordi märgatav suurenemine. 2005. aasta üheksa kuu eksport kasvas 2004. aasta sama perioodiga võrreldes 22%. 15,6% suurenes ka kapitali kogumahutus põhivarasse. Kapitali kogumahutus põhivarasse koosneb põhivara

omandamiseks ning olemasoleva vara täiendamiseks tehtud kulutustest, sh liisinglepingutest.

Tabel 1. SKT komponentide osatähtsus tarbimise meetodil (%)

	1996	2003	2004 9 k	2005 9 k
Eratarbimis-kulutused	58,2	56,4	53,1	51,0
Valitsemis-sektori kulutused	25,4	19,4	18,1	17,2
Kodumaja-pidamised	1,0	1,6	1,6	1,6
Kapitali kogumahutus põhivarasse	26,0	28,9	28,2	28,1
Varude muutus	1,0	3,1	3,9	3,6
Sisemajanduse nõudlus	111,7	109,4	105	105,1
Kaupade ja teenuste eksport	63,0	74,3	77,1	81,1
... kaupade eksport	39,1	49,9	51,5	57,3
... teenuste eksport	23,9	24,4	25,6	23,8
Kaupade ja teenuste import	74,0	81,9	83,9	86,2
... kaupade import	61,0	66,8	69	70,5
... teenuste import	13,0	15,1	14,9	15,7

Allikas: Statistikaamet

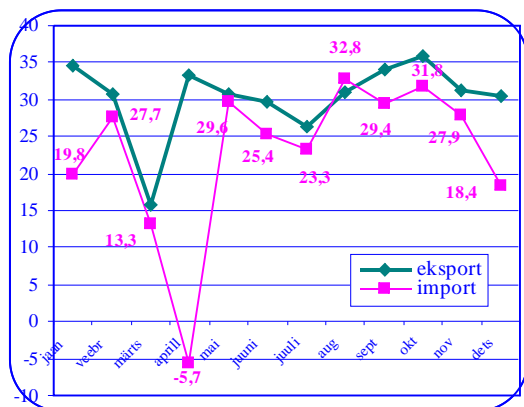
2006. aastal on tööstustoodangu kasv jätkunud. Möödunud aasta jaanuariga võrreldes on tööstustoodang suurenenud 12%, sh töötlevas tööstuses 11%. Kõige enam on kasvanud metalltoodete (40,1%), ehitusmaterjalide (20,5%) ja toiduainete tootmine (11,8%) ning puidutöötlemine (8,5%).

Silmas tuleb pidada meie töötleva tööstuse seotust väliskeskkonnaga, seetõttu sõltub ekspordi mahu muutus suuresti põhiliste kaubanduspartnerite (Soome ja Rootsi) majanduskeskkonnast.

• Väliskaubandus

Eesti kui avatud majandusega riigi väliskaubandusel on väga tähtis roll kogu majanduse arengus. Pärast Euroopa Liiduga ühinemist muutus Eesti kaubavahetus nii Euroopa Liidu sisekaubanduse kui ka Euroopa Liidu väliskaubanduse (kaubavahetus kolmandate riikidega) osaks. Eesti kaubavahetuse käive oli 2005. aastal 225,4 mld krooni, sellest väljaveodu 97,2 mld krooni. Kuigi 2004. aastaga võrreldes suurenes kaubavahetuse käive 25,5% – seejuures ületas väljaveo kasv (30,3%) sisseveo (22,2%) kasvu –, oli kaubavahetusbilansi puudujääk 30,9 mld krooni.

Joonis 4. Eesti väliskaubanduse muutus eelmise aastaga võrreldes (%)

Allikas: Statistikaamet

Kaubavahetuse defitsiit on ka Euroopa Liidus probleem, ehkki 2005. aastal suurenes EL 25 eksport 2004. aastaga võrreldes 10%. 2004. aastal oli EL 25 kaubavahetuse puudujääk 62,9 mld eurot, 2005. aastal 106,7 mld eurot.

Eesti peamised väljaveoartiklid on masinad ja seadmed ning mitmesugused tööstustooted, mis moodustasid 2005. aastal ligikaudu 30–34% kogu väljaveo mahust. Järgnevad traditsioonilised kaubad puit ja puittooted (9–10%) ning tekstiil ja tekstiiltooted (6–6,5%). Mõõdukalt on suurenenud väljaveos ka toidukaupade osa (umbes 7%, detsembris 10%). Kaupade sisseveos olid esikohal masinad ja seadmed, transpordivahendid ning metall ja metalltooted, mis kokku moodustasid sisseveo mahust ligikaudu 40–45%. Enim mõju Euroopa Liidu liikmesriikide impordi kasvule avaldas energiakandjate (nafta, gaasi jms) sissevedu, mis 2004. aasta üheteistkümneme kuuga võrreldes suurenes 43%. Samal ajal suurenes keemiakaupade sissevedu 9% ning masinate ja transpordivahendite sissevedu 7%. Eesti põhilised kaubanduspartnerid on Soome, Rootsi, Saksamaa, Venemaa ja Läti. Kaubavahetus mainitud riikidega

hõlmab välja- ja sisseveo mahust umbes 45%.

Pärast Eesti ühinemist Euroopa Liiduga on ekspordi sihtriigina kasvanud eriti Venemaa tähtsus. 2004. aasta jaanuaris hõlmas Venemaa Eesti kaupade väljaveost 3,1%, 2005. aasta jaanuaris 6% ja novembris 7,2%. Euroopa Liidu riikide osa Eesti kaubavahetuses oli 2005. aastal ligikaudu 73%.

Euroopa Liidu kui kaubandusühenduse suurimad kaubanduspartnerid on Ameerika Ühendriigid, Hiina, Venemaa, Šveits, Jaapan, Norra, Türgi, Lõuna-Korea, Kanada ja India. Nende riikide osa EL 25 koguekspordis oli 58,5% ja impordis 62,9%. EL 25 impordis on Ameerika Ühendriikide osatähtsus hakanud tasapisi vähenema, oli 2001. aastal 20,6%, 2005. aastal 14%. Jõudsalt on EL 25 väliskaubanduses suurenenud Hiina tähtsus: 2001. aastal moodustas sissevedu Hiinast 8,3%, 2005. aastal 13,5% kogu EL 25 impordist. Suurenenud on ka Venemaa osa: 2001. aastal hõlmas sissevedu Venemaalt 6,4% ja 2005. aastal 9,1% kogu kaupade sisseveost.

Tabel 2. EL-i liikmesriikide kaubavahetusbilanss (jaanuar-november; mld eurot)

	Eksport	Import	Bilanss
Austria	91,4	92,3	-0,9
Belgia	244,3	234,2	10,1
Eesti	5,6	7,3	-1,7
Hispaania	137,5	204,5	-67,0
Holland	294,0	261,6	32,5
Iirimaa	80,2	48,3	32,1
Itaalia	269,9	278,6	-8,6
Kreeka	12,5	39,6	-27,1
Küpros	1,0	4,5	-3,5
Luksemburg	13,2	15,4	-2,2
Leedu	8,6	11,2	-2,6
Läti	3,7	6,2	-2,5
Malta	1,7	2,7	-1,0
Poola	65,3	73,7	-8,4
Portugal	28,3	45,0	-16,7
Prantsusmaa	336,8	346,5	-27,7
Rootsi	95,6	80,8	14,8
Saksamaa	714,1	565,1	149
Slovakkia	23,5	25,5	-1,9
Sloveenia	13,8	14,7	-0,9
Soome	48,3	43,0	5,3
Suurbritannia	276,6	370	-93,3
Taani	63,1	56,1	6,9
Tšehhi	58,0	56,6	1,4
Ungari	40,9	43,3	-2,4

Allikas: Eurostat

• Euroopa liikmesriikide makroökonomika näitajad

Tabel 3. EL-i liikmesriikide 2005. aasta majanduskasv eelmise aastaga võrreldes (%)

	I kv	II kv	III kv	IV kv
Austria	2,4	1,9	1,6	2,0
Belgia	1,8	1,6	1,1	1,5
Eesti	7,0	10,2	10,4	10,5
Hispaania	3,3	3,4	3,5	3,5
Holland	-0,5	1,3	1,3	1,6
Iirimaa	2,5	4,5	5,2	...
Itaalia	-0,3	0,2	0,1	...
Kreeka	3,5	3,7	3,8	3,7
Küpros	3,9	3,7	3,9	...
Luksemburg	3,1
Leedu	5,2	7,7	8,5	8,3
Läti	7,3	11,4	11,4	...
Malta	0,2	1,9	2,9	...
Poola	2,6	2,1	2,7	2,8
Portugal	0,0	0,4	0,2	...
Prantsusmaa	1,7	1,0	1,7	1,2
Rootsi	2,3	2,3	2,8	...
Saksamaa	0,6	0,8	1,5	1,6
Slovakkia	5,1	5,1	6,2	7,5
Sloveenia	2,9	5,0	4,2	...
Soome	2,9	0,6	2,5	2,9
Suurbritannia	2,0	1,6	1,8	1,8
Taani	2,1	3,1	4,7	...
Tšehhi	5,1	5,1	4,8	...
Ungari	3,2	4,5	4,5	4,3
EL 25	1,5	1,4	1,8	1,8

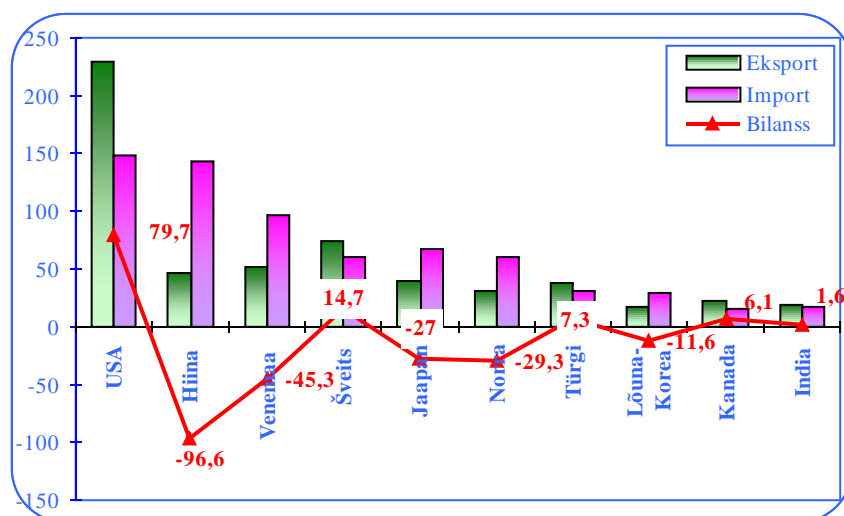
Allikas: Eurostat

Tabel 4. EL-i liikmesriikide 2005. aasta väliskaubanduse muutus eelmise aastaga võrreldes (jaanuar–november; %)

	Eksport	Import
Austria	5	5
Belgia	8	12
Eesti	29	20
Hispaania	2	8
Holland	12	12
Iirimaa	4	8
Itaalia	4	7
Kreeka	13	2
Küpros	47	14
Luksemburg	11	5
Leedu	27	24
Läti	28	21
Malta	-9	0
Poola	18	12
Portugal	6	10
Prantsusmaa	1	5
Rootsi	6	10
Saksamaa	6	7
Slovakkia	16	21,6
Sloveenia	15	13
Soome	8	14
Suurbritannia	9	6
Taani	11	12
Tšehhi	14	10
Ungari	12	8

Allikas: Eurostat

Joonis 5. EL-i liikmesriikide kaubavahetus peamiste partnerriikidega (mld eurot)

Allikas: Eurostat